

DUNÁNTÚLI HARANGSZÓ

„Ma, ha az ő szavát halljátok, ne keményítsétek meg a szíveteket.”

2009. március

- Zsid 3, 7-8 -

A Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület lapja

Wagner Szilárd (ev. lelkész, Harka)

A hónap igéje: Szeresd felebarátodat, mint magadat! Én vagyok az Úr! (3Móz 19,18)

Az idei, 2009. esztendőben március első napján nemcsak új hónap veszi kezdetét, hanem az egyházi esztendő új szakasza is: megkezdődik a böjti időszak. Az elmélyedés, a készülés ideje ez a keresztyénség legnagyobb ünnepére, húsvétra. Arra szolgál ez a hat hét mindannyiunknak,

hogy megerősödhessünk keresztyén hitünkben, és újra teljes szívvel mondjunk igent annak az Istennek a szavára, aki az Útmutató márciusi igéjében így szólal meg: „Én vagyok az Úr!”

Mózes harmadik könyvének az a szakasza, amelyből havi igénk származik, a Tízparancsolatot magyarázza, azokat

az ószövetségi igéket, amelyek a zsidóság számára nemcsak Isten akaratának legalapvetőbb forrásai, hanem a hívő ember mindennapi életének legfontosabb útjelző táblái is. Bármilyen hosszasan magyarázhatók is ezek a parancsolatok, mégis már az Ószövetségben, éppen ebben az igében megtaláljuk Isten akaratának rövid, egymondatos összefoglalását is. De így halljuk Máté evangéliumában is Jézus szájából a törvény összefoglalását: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez az első és a nagy parancsolat. A második hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint magadat.” (Mt 22,37-39)

Az Ó- és az Újszövetség tanúságtétele ebben a talán legfontosabb kérdésben nemcsak egybecseng tehát, hanem a két íge ki is egészíti egymást. Hiszen

Jézus számára egy pillanatig sem vitás, hogy az őt követő ember életében csak az Isten szeretetére való felszólítás állhat az első helyen, s csak ezután lehetséges egyáltalán a testvér, a felebarát és az embertárs szeretetére való buzdítás.

Ha valakiről azt mondják, hogy olyan ember, aki legtöbbször „beáll a sorba”, amikor vélemény-nyilvánításról vagy egy-egy álláspont képviseléről van szó, akkor ezt a hozzáállást a rossz tulajdonságok közé szokták sorolni. A mózesi íge erre a „beállásra” most, a böjti idő belső csendjében mégis lehetőséget ad. „Én vagyok az Úr!” – így szól hozzánk Isten.

Nem kényszerít bátor hitvallásra, kiállásra, hitbeli meggyőződésünk harcos képviselétére, hanem engedi, hogy meggyőződjünk e kijelentés igazságáról, és csendben beálljunk azok sorába, akik magukra nézve is igaznak tartják Isten határozott kijelentését. Ebben a sorba jó beállni, mert nemcsak egész életünk számára teremt meg a biztos alapot, hanem bevonja egész életünket Isten uralmának és szeretetének hatókörébe. Ha igaznak tudjuk ezt a kijelentést, akkor Isten nemcsak vasárnapjainkon, ünnepeinken lesz Úr, hanem a legegyszerűbb hétköznapiokon és minden cselekedetünkön is.

De ne feledkezzünk meg igénk első részéről sem, amely kikerülhetetlenül hívja fel a figyelmünket az isteni nagy parancsolat második felére: „Szeresd felebarátodat, mint magadat!”

Nemrégiben 12. évfolyamos diákjaimtól kérdeztem meg, hogy vajon egyértelmű-e, hogy az ember szereti önmagát – hiszen erre épül a jézusi arany szabály is: „Amit tehát szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük.” (Mt 7,12) Meglepetésemre – bármennyire is számítottam rá – nem kaptam egyértelmű választ. Aztán igazat kellett adnom nekik, sőt dicséretre méltónak értékeltem, hogy már ők is tudják, milyen fontos számunkra a személyiségünk árnyoldalainak ismerete is, amelyet egyáltalán nem szeretünk! S nem baj, ha a böjti időben mi is felismerjük, hogy mi az, amin változtatnunk kellene magunkban, mi az a tulajdonság, amivel nehezen élünk együtt, s főleg amivel mások nehezen élnek együtt.

Böjt elején Isten igéje tehát kapcsolataink rendezésére biztat bennünket. Elsősorban Istennel, hiszen csak így ismerhetjük fel akaratát, csak így igazodhatunk útmutatásaihoz. Rögtön ezután azonban testvéreinkkel, felebarátainkkal való kapcsolatunk tisztázására kapunk felszólítást. Ez pedig csak úgy sikerülhet, ha az imádság kötetelékével folyamatosan mennyei Atyánkhoz kapcsolódunk, tőle kérjük a hitbeli megerősödést, a helyes önismertet és igazi bűnbánatot, s legfőképpen a felebarát szeretetére való képességet.

Mert bizony őrzői vagyunk testvéreinknek, s e felelősség komolyan vételehez kevés az emberi erő. Ezért imádkozzuk 2009 böjtiének kezdetén Christian FÜRCHTEGOTT GELLERT német énekszerzővel együtt: „Segíts azt szeretni, kinek te Atyja vagy, akihez jóvöltöd, mint énhozzám, oly nagy.” (EÉ 446,4)

NYILATKOZAT

Ezekben a napokban országszerte egy szívvel és egy lélekkel imádkoztunk, és figyeltünk Isten evangéliumára a különböző felekezetű templomokban. A Jézus Krisztus szeretetében való egységünket, közösségünket éljük meg, és ünnepeztük az ökumenikus imahét minden estéjén. A magyarországi egyházak hívő közösségei ezen a héten együtt osztoztak az örömhír biztató erejében és jó reménységet ébresztő üzenetében, ahogy együtt osztozunk hazánk lakosságának mindennapi gondjaiban is.

A hétköznapi testi és lelki terhei, a megszorítások, az életszínvonal csökkenése, a pénzügyi válság következményei mindannyiunkat érintenek. Nem hallgathatjuk el aggodalmunkat sem, hiszen fájdalmasnak és igazságtalannak tartjuk, hogy a takarékoság jegyében hozott intézkedések szinte kizárólagosan a nyugdíjasoknak, nagycsaládoknak és az alacsony keresetű polgároknak a terheit növelik. A keresztény szolidaritás felelősségét komolyan véve hangsúlyossá kívánjuk tenni mindenki számára: egy társadalom sem engedheti meg magának, hogy bizonytalanságban hagyja vagy egyenesen pusztulásra ítélje a leszakadókat. Döntő kérdés, hogy ne pusztán pénzügyi elméletek, hanem az emberek reális szükségletei, az irántuk érzett felelős szeretet irányítsa tetteinket.

Mindezek miatt az ökumenikus imahét alkalmából is felajánljuk, hogy hazánk általános válságából való kivezető úton készséggel együttműködünk bármilyen jó szándékú kezdeményezéssel, amely ezeknek a céloknak a megvalósítására törekszik.

Magyar hazánkat, annak minden állampolgárát a mindenható Isten kezébe ajánljuk.

Budapest, 2009 ökumenikus imahetében

Magyar Katolikus Püspöki Konferencia
Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa

**Ezúton értesítjük olvasóinkat, hogy az
Evangélikus Külmisziói Egyesület által megjelenő
Külmisziói melléklet a Dunántúli Harangszó
áprilisi – húsvéti – számában jelenik meg.**

- Istentisztelet közvetítése Tordasról
Istentiszteletet közvetít a Magyar Rádió MR1 Kossuth adója március 8-án 10.05 órától a tordasi evangélikus templomból. Igét hirdet Süller Zsolt lelkész.

KONFIRMANDUSOK TALÁLKOZÓJA A SOPRONI LÍCEUMBAN

Szeretnénk megmutatni konfirmandus diákjainknak, hogy nincsenek egyedül, hozzájuk hasonlóan mások is, máshol is osztoznak ugyanabban az örömben, illetve küzdenek ugyanazokkal a nehézségekkel. Néhány héttel a konfirmáció ünnepe előtt szeretnénk gyülekezeten túlmutató közösségi élményt adni, és rámutatni arra, hogy Krisztus szeretete bárhol megtalálható bennünk.

Ezért az idén a virágvasárnap hétfőjén, 2009. április 4–5-én, szombat kora délelőttől vasárnap délutánig várjuk (elsősorban egyházkerületünkben) az érdeklődő konfirmanduscsoportokat Sopronba, a Líceum kollégiumába, ahol játékok, vetélkedő, egyháztörténelmi séta, kreatív bibliatanulmány, koncert, iskolabemutató és egyéb közösségi programok keretében lehetünk együtt.

További információ és jelentkezés március 16-ig Mesterházy Balázs iskolalelkésznel a balazs.mesterhazy@gmail.com címen.

2017 FELÉ

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Egyházunk elnöksége pályázatot ír ki korra, nemre való tekintet nélkül. A cél: megfogalmazni a reformáció jubileumi évének jelmondatát és/vagy szlogenjét. A győztes részt vehet egy Luther-emléktúrán Németországban.

Határidő: 2009 pünkösd

Ezen túl pedig – határidő nélkül – szívesen várunk minden olyan levelet, ötletet, véleményt, amelyben egyháztagjaink megfogalmazzák, milyennek szeretnék látni egyházunkat 2017-ben, mit tudnak felajánlani a jubileumra, mit várnak, mit tartanak elsődleges célnak.

**A leveleket az Evangélikus Élet szerkesztőségébe várjuk.
(1085 Budapest, Üllői út 24.)**

A borítékra írják rá: Lutheránus.500

Egyházunk Elnöksége ebben az évben is kéri gyülekezeti tagjainkat és minden – egyházunk szolgálatát támogató – adózó állampolgárt, hogy adjuk egyházak részére felajánlható 1%-át a Magyarországi Evangélikus Egyház részére ajánlják fel, melynek technikai száma:

0035

Köszönettel a MEE Elnöksége

DUNÁNTÚLI HARANGSZÓ

**A Nyugati (Dunántúli) Evangélikus
Egyházkerület lapja**
Megjelenik havonta, dunántúli terjesztésben

**Lapunk legközelebbi száma
2009. április 5-én
jelenik meg**

Felelős szerkesztő: Menyes Gyula
Megrendelhető a szerkesztőség címén: (20/824-4222)
Evangélikus Püspöki Hivatal 9021 Győr, Bajcsy Zs. út 26.
Telefon: 96/516-160 96/516-162 Fax: 96/516-169
Postacím: 9001 Győr, Pf.: 1639
Kiadja a Soproni B. D. Evangélikus Gimnázium (Líceum)
Felelős kiadó: Tölly Balázs
Telefon: 99/512-430
Készült: Újsziget-rotta Sárvár – 950 példányban
Kapható: a templomokban, gyülekezeti iratterjesztésben
Előfizetési díj egy évre 1400 Ft, külföldön 30 €
E-mail: harangszo@lutheran.hu
Internet: www.harangszo.hu
ISSN 1416-9770

Fehér Károly (ny. ev. esperes, Székesfehérvár)

Jelek, jelképek, szimbólumok

14. A kakas

Tárgyi logikát ne keressünk abban, hogy a hajó jelképe után most a kakas szimbólumára figyelünk. Inkább az egyházi esztendő, a liturgikus év nagybőjti időszaka indokolja ennek a szimbólumnak a választását.

Érdekes, hogy az Ótestamentum, amelyben olyan nagy hangsúly esik a teremtettségre, Isten alkotására, és amelyben annyi élőlény neve szerepel, a kakast egyetlen alkalommal sem említi. A zsinagóga liturgiája azonban igen! Még hozzá nagyon jelentős helyen, a zsidó újév reggeli imádságában. Az imalepel (a tálit vagy talisz) felöltése és az Istenre vonatkozó tizenhárom szakaszos hittétel után a tizenöt szakaszos dicsőítő „áldás” elsője így hangzik: „Áldott vagy te, örök Istenünk, világ Ura, aki értelmet adott a kakasnak, hogy meg tudja különböztetni a nappalt az éjjeltől!”, (A zsidó újév imarendje. Bp. 1977.66.o.)

A kisebbről a nagyobb felé haladva, elhangzik a dicsőítés az ember felébredéséért is: „Áldott vagy te, örök Istenünk, világ Ura, aki eltávolítja az alvást a szeméről, a szunnyadást pillámról, hogy gyakoroljuk Tórádat, és ragaszkodjunk parancsolataidhoz...” A kakas-teremtényből jelkép lesz. Ha a kakas az éjjel és a nappal megkülönböztetésének ajándékát kapta, az istenhívő ember ennél sokkal többet: Isten felnyitja a szemét-szívét, hogy az ő akaratát minden „sötétlől” megkülönböztesse és kövesse. A hajnalt kukorékoló kakas az éber hit jelképévé is lett.

Ez a szimbólum – keresztény töltéssel – gyakran jelentkezik a korai himnusz-költészetben. „A nappal szárnyas hirnőke / Jelenti már, hogy jó a fény. / A lelkek ébredéstője már, / Krisztus, bennünket élni hív.” (Prudentius. IV. sz. Ad galli cantum. Sík Sándor ford. Himnuszok könyve. Bp. 1943. 91. o.)

Márk evangéliumában, amikor Jézus Krisztus visszajövele időpontjának kiszámíthatatlanságáról beszél, és ezért éber vigyázásra int, a kakaszóra való utalás még tagolja a „rövid időt”, a „hamar” elérézését: „Vigyázzatok tehát, mert nem tudjátok, mikor jön meg a ház ura: lehet este vagy éjjelkor, kakaszszókor vagy reggel, de ha hirtelen megjön, alva ne találjon benneteket!”, (Mk 13,35–36)

De azt gondolom, hogy a kakas képe, jele legerőteljesebben a nagycsütörtökről napgyépre virradó éjjelen-hajnalon Péter és a többi tanítvány fogadkozásához és Jézus Krisztus kijózanító jövendöléséhez kapcsolódik: „Bizony mondom neked, hogy ezen az éjszakán, mielőtt a kakas megszólal, háromszor tagadsz meg engem.” (Mt 26,34–35)

Ambrosius himnuszában már együtt szóval meg a kakas, illetve a kakaszó hajnalt jelző és Jézus Péternek mondott szavára emlékeztető jelentése: „Már szól a hajnal hirnőke / sötétlő éjben éberem, / éj vándorára fényt derít, / elválaszt éjtől éjszakát. /... Hajós ettől erőre kap, / csitulnak ettől a habok, /

ettől az Egyház talpköve / bűnét lemosva zokogott. / Ó, Jézus, nézz ránk! Elveszünk! / Irányítson tekinteted. / Tekints le ránk, s a bűn bukik, / a könny leoldja vétkeink.” (Himnuszok. Farkasfalvy Dénes O.Cist. Bp. 1984. 57.o.)

Módosul jelképeességében a kakas-szimbólum, amikor szélkakasként jelenik meg, tárgyként és az állhatatlan, megbízhatatlan emberi magatartás jeleként. Arra fordul, amerre a szél fújja vagy az érdeke ereje mozditja. Amikor Ef 4,14 inti a keresztényeket, hogy „Krisztus azt akarja, hogy többé ne legyünk kiskorúak, olyanok, akik mindenféle tanítás szelében ide-oda hanyódnak és sodródhatnak az emberek csalásától, tévútra csábító ravaszkodásától...”, akkor kakas, szélkakas említése nélkül is a szélkakas-magatartástól óv.

A Bibliának, elsősorban az Újtestamentumnak kakas-szimbolikája hatott a magyar irodalomra is. „Jó Budavár magas / Tornyan az ércakasz / Csikorog élesen...” Arany János V. László c. balladájában nem egyszerűen a fület sértő zaj, hanem a rossz lelkiismeret ébresztje, riasztja fel a királyt még az ércakasz csikorgásával is.

Az a tragédiája, hogy nincs kinek a szavára emlékeznie. Akik nyugtatják: altatják ébresztés helyett.

„Szól a kakas már, majd megvirrad már...”

Farkas Gábor (presbiter, Székesfehérvár)

Egy forradalmár lelkész, író, középiskolai és teológiai tanár

Rajcsányi János

(1815–1889)

Rajcsányi János tanulmányait Sopronban és Bécsben végezte. Két nyelven beszélt: magyarul és németül. Nagyvelegre evangélikus lelkészként 1844-ben került, 29 évesen.

Lelkes hazafi, és szónoklataival már az elején részt vett a forradalom és szabadságharc eseményeiben. Az ő személye vezetett oda, hogy Nagyveleg (a település neve korábban így is szerepel: Nagy-Veleg) aktív szerepet játszott a szabadságharc küzdelmeiben a móri járásban, sőt a megyén belül is. Egy 1848. május 16-i feljegyzés szerint a Megyei Bizottmány tagja lett Rajcsányi János és Farkas Ádám közösségi bíró nagyvelegi lakosok. Rajcsányi szervezésével 67 nagyvelegi személy jelentkezett Kossuth zászlaja alá a nemzetőrségbe, és a móri járási nemzetőri eskütelre (1848. augusztus 20.). Az ő vezetésével jelentek meg a falu jelöltjei.

Amikor 1848. szeptember 28-án Pesten meggyilkolják gróf Lamberg Ferenc császári altábornagyot, a móri grófi család tagját, prédikációiban egyértelműen állást foglal a váratlan esemény felett, és az altábornagyot hazaárulónak nevezte.

A forradalom és szabadságharc harcaihoz a nagyvelegi nemzetőrök 1848. december végén csatlakoztak. A feladatuk Perczel Mór hadtestének kiszolgálása és szállítása.

A világi fegyverletétel után, 1849 augusztusában Mórt megszállták a császári csapatok. A megfélemlítés, „rendesinálás” jelszava mellett a rebellis fálvakat, Csákerbernyit, Nagyveleget kiemelten kezelték. Falunkban 1849. augusztus 25-én Jablonovsky császári és királyi vezérőrnagy lovas alakulatai törtek be. Lezárták a település kivezető útjait.

Haynaunak jelentik 1849. augusztus 29-én: „Augusztus 25-én Nagy-Veleg községében a nemzetőrök tulajdonában lévő elrejtett fegyverek után kutattunk. A rossz szellemű községet megbüntettük: 10 vágómarhát, 50 mérő zabot, 30 vödör bort rekviráltunk. Az elégedetlenséget szító papot nem tudtuk letartóztatni, mivel csapataink érkezése előtt elbujdosott.”

A néphagyomány is megőrizte a fenti eseményeket. A nemzetőrök egy része a Sury út menti erdőbe menekült. Az evangélikus lelkész a templomkertben lévő diófán

rejtőzködött, és onnan nézte, hogyan dúlják fel a paplakot a császári katonák. Miután besötétedett lemászott a fáról, és elmenekült, oda, ahol sorstársai bujdosnak. A találkozás nem okozott gondot hírneve miatt, mert ő szervezte kezdetektől a honvédek élelmezését a falu lakosságának adakozásából.

A szájhagyomány még ma is őrzi a bujdosók emlékét. SÁNC-nak nevezi azt a medrek, erdős hegyoldalra, ahova elsáncolták magukat, és gerillaharcra készültek a császári hadak ellen.

Ettől a pillanattól kezdődött a lelkész közel egy évtizedes bujdosása. Ami jogos óvatosság volt az ő részéről, hisz harcostársait, a csákerbernyei papokat letartóztatták a Móron állomásozó császári alakulatok, és Nagyigmádon kivégezték őket.

Rajcsányi a Bakonyból Szentmártonkátára menekült, és Radnai János házában talált menedéket. A köznemesi család két gyermekének nevelője, házi tanítóként találja meg az élete értelmét.

(Folytatás az 5. oldalon.)

